

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงคำว่า “สิ่งแวดล้อม” คนทั่วไปมักเข้าใจว่าเป็นเรื่องมลพิษต่าง ๆ ได้แก่ น้ำเน่า คิวและไอเสียจากรถยนต์ หรือมูลฝอย ฯลฯ แต่โดยความจริงแล้วสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่มีความหมายและขอบเขตกว้างกว่านั้นมากเนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาในเรื่องของความสมดุลธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรที่ไม่ถูกต้องนั่นเอง เราอาจให้ความหมายง่าย ๆ ของคำว่า “สิ่งแวดล้อม” ได้ว่า “สิ่งแวดล้อม” คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรม (จับต้องและมองเห็นได้) และนามธรรม (วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี ความเชื่อ) มีอิทธิพลเกี่ยวข้องถึงกันเป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรและวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันไปทั้งระบบ (แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมท่าเรือ, ม.ป.ป.: 4)

จะเห็นได้ว่ามนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพราะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยประโยชน์ ให้มนุษย์ได้รับปัจจัยสี่ ซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย แต่ขณะเดียวกันการกระทำของมนุษย์เองได้ส่งผลกระทบต่อสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเนื่องจากความจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร ได้มีผลทำให้เกิดการแก่งแย่งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ ยิ่งไปกว่านั้น มนุษย์ยังได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฟุ่มเฟือยและไม่มีการวางแผน การจัดการโดยมุ่งหวังผลกำไรสูงสุดแต่เพียงอย่างเดียว จึงมีผลทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมและการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือการแพร่กระจายของภาวะมลพิษจากขบวนการใช้ทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ ด้วย ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาได้ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยขาดความระมัดระวังและคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เพียงพอมาโดยตลอด จึงมีผลทำให้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและการแพร่กระจายของ ปัญหามลพิษ ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจนเห็นได้อย่างชัดเจน

ในท่วงทำนองเดียวกันปัจจุบัน อาทิเช่น พื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุก ทำลาย จนมีสัดส่วนไม่เหมาะสมกับการรักษาสภาพความสมดุลของระบบธรรมชาติ แม้กระทั่งระบบนิเวศ หรือภาวะน้ำเน่าเสียในแม่น้ำสายหลัก อาทิ ทั้งแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำบางปะกง เป็นต้น หรือภาวะมลพิษอากาศในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเมืองหลัก อันเนื่องมาจาก

กระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ควันพิชระยนต์ การเกิดปฏิบัติการเรือนกระจก (โลกร้อน) เป็นต้น ดังนั้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย มีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตบนโลก ทั้งยังเกี่ยวโยงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลเสียโดยตรงต่อสิ่งมีชีวิต ซึ่งอาจทำให้เกิดการสูญเสยสิ่งมีชีวิต หรือนำไปสู่สภาวะที่พืชและสัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ไปได้

สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อมมีอยู่ 2 ประการ คือ 1) การเพิ่มขึ้นของประชากร ปัจจุบันการเพิ่มของประชากรโลก มีแนวโน้มสูงขึ้นแม้ว่าการรณรงค์เรื่องการวางแผนครอบครัวจะได้ผลดีแต่ปริมาณการเพิ่มของประชากรก็ยังอยู่ในอัตราที่สูงเพราะมีการพัฒนาทางด้านสาธารณสุขที่ดีขึ้น เมื่อมีผู้คนมากขึ้นความต้องการบริโภคทรัพยากรก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง อาหาร ที่อยู่อาศัย พลังงาน ฯลฯ 2) การขยายตัวเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นทำให้มาตรฐานในการดำรงชีวิตสูงตามไปด้วยมีการบริโภคทรัพยากรจนเกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต มีความจำเป็นต้องใช้พลังงานมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีก็ช่วยเสริมให้วิธีการนำทรัพยากรมาใช้ได้ง่ายและมากขึ้น นักวิชาการสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มักจะมีความเห็นตรงกันในคำกล่าวที่ว่า มนุษย์ เป็นตัวการสำคัญที่สุดในการทำลายธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมโดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวเร่ง ดังนั้น วิธีการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตรงจุดที่สุดคือ การแก้ที่พฤติกรรมของคนอันเป็นสาเหตุของปัญหา ซึ่งอาจจะได้ผลดีกว่าการใช้เทคโนโลยีตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วและกำลังเกิดขึ้นอย่างไม่สิ้นสุดเนื่องจากความละโมภและมักง่ายของมนุษย์นั่นเอง

ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ทวีความรุนแรงขึ้นทั่วโลกทำให้ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญในการที่จะพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นพร้อมกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกต้องของการพัฒนาแนวใหม่ที่มีได้มุ่งเป็นแต่ทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อชีวิตของประชาชนในสังคม หรืออาจพูดได้ว่า เป็นการยกระดับ “คุณภาพชีวิต” ของประชาชนในสังคมนั้นให้ดีขึ้นด้วยการพัฒนาเพื่อคุณภาพแห่งชีวิตนั้นก็คือ “**สิทธิชุมชน**” เป็นเรื่องที่มีมาแต่ดั้งเดิม คู่กับวัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรม สังคมมานาน ต่อมาเกิดกลไกภาครัฐ ที่มีอำนาจมากขึ้นและเข้าไปดำเนินการ จัดระบบ สิทธิชุมชนในประเทศไทย ได้รับการคุ้มครองครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อมามีการยกเลิก รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งสิทธิชุมชน ได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 12 ว่าด้วยสิทธิชุมชน มาตรา 66 และมาตรา 67 โดยให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร อนุรักษ์ บำรุงรักษาและการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทาง ชีวภาพ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐ และชุมชนในการ คุ้มครอง รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่อาจ

ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง จะดำเนินการไม่ได้ นอกจากจะมีการศึกษาและผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็น ของประชาชนก่อนที่จะมีการดำเนินการ "สิทธิ" เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาด้วยการต่อสู้กับธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน "สิทธิ" จึงเกิดขึ้นได้ด้วยการเคลื่อนไหวทางสังคม ด้วยการต่อกันกับองค์กรต่าง ๆ และด้วยการเรียกร้องต่อสู้กับอำนาจ "สิทธิชุมชน" ไม่อาจมีขึ้นได้ถ้าไม่มีผู้คนและชุมชนที่ตระหนักถึงคุณค่า และศักดิ์ศรีของชุมชนในปัจจุบันสังคมไทยจึงเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น

เมื่อหันไปพิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน มีข้อค้นพบว่าเกิดขบวนการของกลุ่มประชาชนออกมาเรียกร้องสิทธิกันมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการ เรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกิน สิทธิที่อยู่อาศัย หากพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบว่าพื้นฐานของปัญหาล้วนแล้วแต่เป็นความขัดแย้งในการตีความหมายของสิทธิ หรือการเข้าใจความหมายของสิทธิ แทบทั้งสิ้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการจัดการทรัพยากร แต่เพราะยังไม่คุ้นเคยกับความหมายมากนัก ในทางปฏิบัติจึงอาจไม่ชัดเจนจนนำไปสู่ความขัดแย้งอยู่บ้าง แม้ว่าในปัจจุบันจะเริ่มมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ อาทิ กฎหมายป่าชุมชนแล้วก็ตาม ซึ่งก็ได้พยายาม ดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการผลักดันนโยบาย เพื่อให้สิทธิกับ เกษตรกรในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เช่น นโยบายการปฏิรูปที่ดินแบบใหม่ นโยบายเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีแนวโน้มที่แสดงถึงความก้าวหน้าในด้านสิทธิชุมชนของประชาชนเพิ่มขึ้น ก็ยังพบว่ามีกรณีการละเมิด สิทธิชุมชนอยู่บ่อย ๆ นั้นหมายถึงประชาชนในชุมชนยังไม่เข้าใจคำว่าสิทธิชุมชนอย่างแท้จริง การออกมาเรียกร้องสิทธิดังกล่าว ต้องไม่ใช่วิธีการแสดงออกที่ทำให้ความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่นหรือ ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น การแสดงออกควรอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและมีจิตสำนึกทางการเมือง แต่ทั้งนี้การเรียกร้องสิทธินั้น ต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ หากการเรียกร้องสิทธิของประชาชน ชุมชนถูกต้องแล้วก็จะส่งผลทำให้นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง และไม่ได้เห็นผลที่เป็นจริงแค่ชุมชนของตนเท่านั้น แต่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของสังคมอีกด้วย

อย่างไรก็ตามปัจจุบันทรัพยากรชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกบริเวณถนนเฉลิมบูรพาชลทิต จังหวัดจันทบุรี กำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมอย่างรุนแรง สาเหตุจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น การเจริญเติบโตของชุมชนเมือง ริมฝั่งทะเล การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่าง ๆ รวมถึงการนำทรัพยากรชายฝั่งทะเลมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ไร้ระมัดระวังก่อให้เกิดผลกระทบต่องานสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อทรัพยากรชายฝั่งทะเล กล่าวคือการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลน พื้นที่ป่าชายเลนได้ลดลงอย่างรวดเร็ว จากเมื่อปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนอยู่ประมาณ 2.3 ล้านไร่ ปัจจุบันเหลือเพียง 1.05 ล้านไร่ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น การเพราะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง การทำนาเกลือ บ่อปลา การ

ก่อสร้างท่าเทียบเรือ อยู่ช่อมเรือ การทำเหมืองแร่ การทำการเกษตรกรรม การพัฒนาพื้นที่ อุตสาหกรรมชายฝั่งทะเล รวมถึงการระบายน้ำเสียจากชุมชน ลงสู่ป่าชายเลน ทำให้พื้นที่ป่าชายเลน เสื่อมโทรมและลดลง มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมบริเวณใกล้เคียงด้วย ทรัพยากรประมงร้อยละ ทรัพยากรประมงนับว่าเป็นแหล่งรายได้และผลผลิตเลี้ยงชีพของประชาชนมาช้านาน ปัจจุบัน ทรัพยากรประมงทะเลไทย ที่เคยอุดมสมบูรณ์กำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤต เมื่อมีการตักตวง ผลประโยชน์จากทะเลมากเกินไป ปริมาณสัตว์น้ำต่าง ๆ เริ่มลดลง ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่มาจาก การทำประมงทะเล ปัจจุบันพบว่า ปลาหน้าดิน เริ่มลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว การใช้เครื่องมือทำการ ประมงอย่างไม่ถูกวิธี การทำลายแหล่งอาศัยและหากินของ สัตว์น้ำทะเล ส่งผลกระทบต่อสภาพ เศรษฐกิจ และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ นอกเหนือจากการจับปลาจำนวนมาก เกินกว่าศักยภาพกำลังการผลิตตามธรรมชาติแล้ว ยังมีสาเหตุจากความเสื่อมโทรมและปัญหา มลพิษสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเลด้วย และหญ้าทะเลและสาหร่ายทะเล พืชทั้งสองชนิดนี้มีความสำคัญต่อระบบนิเวศทางทะเลอย่างมาก เป็นแหล่งอาหารและแหล่งผลิตออกซิเจนให้สิ่งมีชีวิต อื่น ๆ ในท้องทะเล โดยเฉพาะสัตว์น้ำวัยอ่อนและพะยูน ดังนั้นเพื่อให้ ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศมีสภาพที่พร้อมสนับสนุนการพัฒนา ประเทศ ในอนาคตต่อไปนั้น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและเหมาะสมตาม หลัก วิชาการจึงเป็นวิธีการที่จำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการทั้งนี้เพื่อที่จะสงวนและรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมไว้ให้มนุษย์ได้พึ่งพาอาศัยอย่างยาวนานต่อไป รวมทั้งยังจะ ก่อให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศด้วย

การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในมิติต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาเป็นสิ่ง ทำทายและโดยหาคำตอบในการร่วม รับรู้ปัญหา ตลอดจนการร่วมมือกันสร้างกระบวนการ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดเป็นรูปธรรมทั้งด้านประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะสังคมชุมชนในภาคตะวันออก อันจะก่อให้เกิดเป็นตัวแบบ (Model) แห่งการถอดบทเรียนสู่องค์ความรู้ที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่เริ่มจากการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มี เหลืออยู่ในชุมชน ควบคู่กับองค์ความรู้พื้นฐานที่ชุมชนมีอยู่เป็นทุนเดิม ด้วยการตั้งคำถามการวิจัยครั้ง นี้ว่า “องค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมีปริมาณมากน้อยอยู่ในระดับใด ชาวชุมชนรู้ สิทธิทางกฎหมายอย่างไรบ้าง ปัจจุบันมีการจัดกระบวนการบริหารจัดการวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือไม่อย่างไร การใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร และเราจะสถาปนาโดยการเสริมสร้างมาตรการใน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ดี อีกทั้งสอดรับกับบริบทชายฝั่งภาค ตะวันออกอย่างไร เพื่อจะได้เข้าใจถึงแนวโน้มของการพัฒนาในอนาคต คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา

เรื่องการสำรวจองค์ความรู้ และการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญว่าด้วยการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งภาคตะวันออก กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนถนนเฉลิมบูรพาชล ทิต จังหวัดจันทบุรี

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่ง ภาคตะวันออก กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนถนนเฉลิมบูรพาชลทิต จังหวัดจันทบุรี

2.2 เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์การใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งภาคตะวันออก กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนถนนเฉลิมบูรพาชล ทิต จังหวัดจันทบุรี

2.3 เพื่อศึกษาการเสริมสร้างมาตรการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่ดี อีกทั้งสอดคล้องกับบริบทชายฝั่งภาคตะวันออก กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนถนนเฉลิมบูรพา ชลทิต จังหวัดจันทบุรี

3. ประโยชน์ของโครงการวิจัย

3.1 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากโครงการวิจัย

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า อย่างน้อยที่สุดข้อค้นพบจากการศึกษารั้งนี้ จะเป็นตัว สะท้อนใน 3 ระดับ คือ ระดับที่หนึ่ง เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพกว้างของจังหวัดจันทบุรี ในระดับต่อมา เป็นทางเลือกใน การกำหนดนโยบายของหน่วยงานรัฐท้องถิ่น เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่รับผิดชอบในลักษณะยั่งยืนเป็นอย่างไร ระดับสุดท้าย เสริม ความรู้ความเข้าใจในสิทธิชุมชน หรือประชาชนในการดูแล รักษา และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

3.2 แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย และแผนการสังเคราะห์ งานวิจัย

เสนอแนะแนวทางการว่าด้วยการใช้สิทธิที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมกับความสามารถกับทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4. ขอบเขตของโครงการวิจัย

4.1 ขอบเขตของสถานที่ที่ทำการศึกษา

พื้นที่ตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ จะจำกัดอยู่ชายฝั่งภาคตะวันออก พื้นที่ชุมชนถนนเฉลิม บูรพาชลทิต จังหวัดจันทบุรี และชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและ

ทางอ้อม ตลอดจนกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ซึ่งแต่เดิมบริเวณดังกล่าว เป็นเพียงชุมชนที่ติดกับชายฝั่งทะเล วิถีชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นประมงน้ำเค็ม บ่อกุ้งรับจ้าง เป็นต้น แต่ต่อมาภาครัฐได้มีนโยบายสร้างถนนเฉลิมบูรพาชลทิตขึ้นเพื่อรับรองการท่องเที่ยว ซึ่งนโยบายการท่องเที่ยวดังกล่าว มีผลทำให้ความเป็นอยู่ หรือวิถีชีวิตของประชาชน และชุมชนเปลี่ยนแปลงไป อาทิเช่น การเข้ามาของนายทุนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยว ความจอบรรยากาศการจราจร การบุกรุกที่ดินเพื่อสร้างสิ่งก่อสร้าง การรุกรานพื้นที่ชายฝั่ง เป็นต้น ดังนั้นก็เป็นสิ่งน่าสนใจอย่างยิ่งว่าชุมชนดังกล่าว จะมีวิธีการรู้เรียน และอยู่กับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างไร

4.2 ขอบเขตของเนื้อหาที่ทำการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงประเด็นสำคัญ คือ เพื่อสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมชายฝั่งภาคตะวันออก รวมถึงวิเคราะห์ และสังเคราะห์การใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งภาคตะวันออก และการเสริมสร้างมาตรการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งภาคตะวันออกที่ดี กรณีศึกษาถนนเฉลิมบูรพาชลทิต จังหวัดจันทบุรี

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

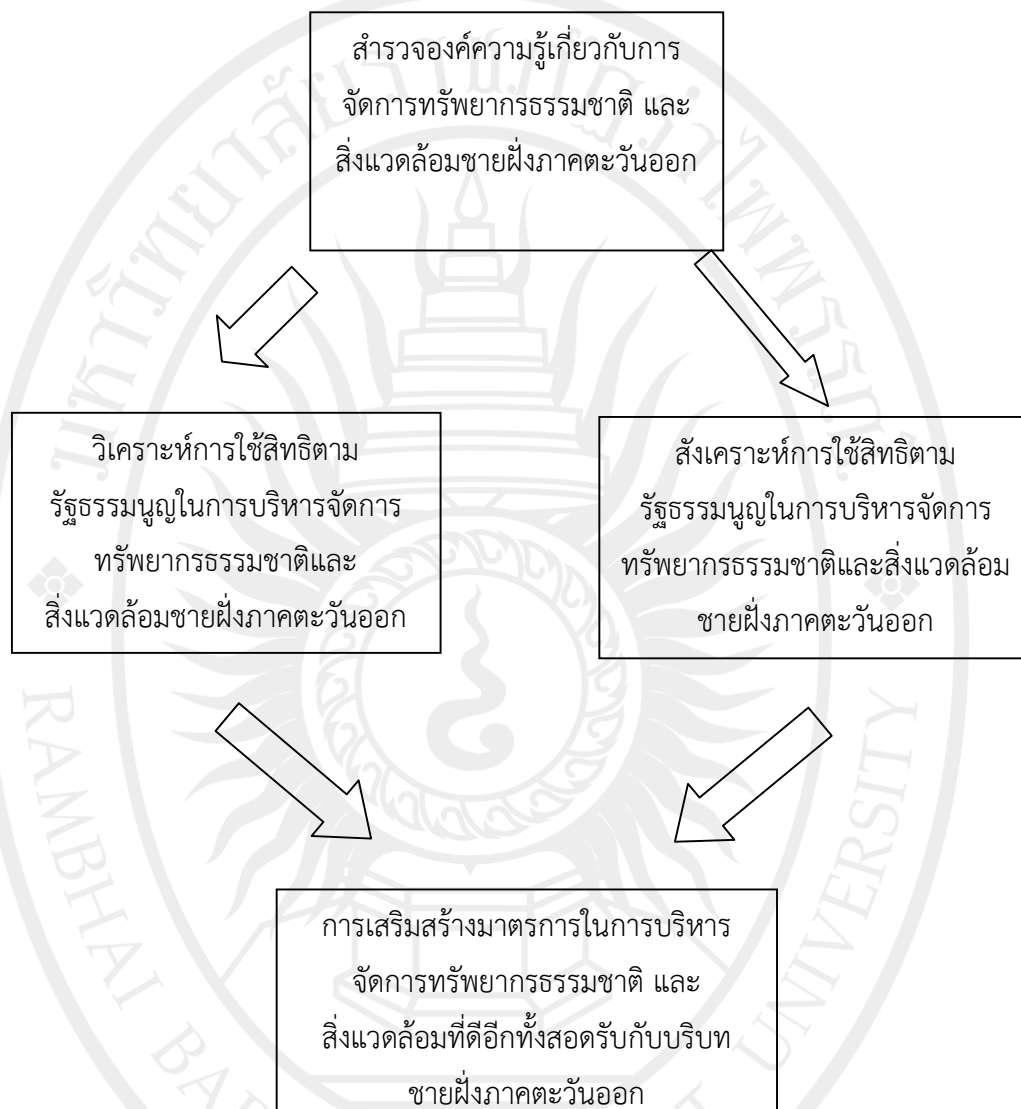
การสำรวจองค์ความรู้ หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริเวณถนนเฉลิมบูรพาชลทิต จังหวัดจันทบุรี

การใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ หมายถึง สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยประเด็นที่เกี่ยวข้องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ สิทธิได้รับข้อมูล ค่าชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงาน ของรัฐ หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพหลากหลายทางชีวภาพ หรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจกับภาครัฐด้วย

ชายฝั่งภาคตะวันออก หมายถึง ถนนเฉลิมบูรพาชลทิต จังหวัดจันทบุรี

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย พบว่า ในการเสริมสร้างมาตรการในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สิ่งแรกที่ต้องปฏิบัติแรกเริ่มคือต้องสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับ
การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทราบถึงว่าประชาชนหรือชุมชนมีความรู้ความ
เข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด หลักจากนั้นค่อยนำ
ความรู้มาสู่การประเมินโดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์การใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการบริหาร
จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้ไปหนุนเสริมที่ประชาชนหรือชุมชนยังขาดไป
หรือเพิ่มการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สุดท้ายจะเป็นแนวทางที่ยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่
จะต้องเสริมสร้างมาตรการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีอีกทั้งสอดคล้อง
กับบริบทชายฝั่งภาคตะวันออก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี